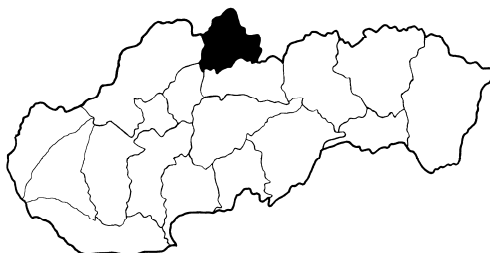

Orava

Najsevernejšie položenou župou Slovenska bola Orava. Nachádza sa pri západnej časti slovensko-poľskej hranice. Osou celého regiónu je rieka Orava. Územie má bohato členený reliéf – na juhu ho od Liptova oddeľujú Chočské vrchy, hranicu s Turcom tvorí Malá Fatra, s Kysucami Kysucká vrchovina a prevažná časť územia leží na Oravskej Magure a v Stredných Beskydách. Orava sa delí na hornú a dolnú, pričom dolná tvorí približne tretinu celého územia. Toto členenie vnímajú aj miestni obyvatelia. Oblasť východne od Námestova sa nazýva aj Biela Orava.

Oravská kotlina bola dôležitou spojnicou juhu so severom. Viedli ňou obchodné cesty a už v 13. storočí bolo toto územie čiastočne osídlené. Administratívne centrum župy bolo pôvodne na Oravskom zámku. Odtiaľ prešlo do Veličnej a po jej vypálení litovským vojskom roku 1683 sa ním stal Dolný Kubín.

Väčšina oravských sídiel vznikla počas kolonizácie na valaskom práve od polovice 16. storočia. Posledné bolo osídlené hornaté pásmo Oravy na hraniciach s Poľskom. Najmladšou obcou je Oravská Lesná, vznikla v roku 1732. Oravské pohoria pokrývali husté smrekové lesy, ktoré valaské obyvateľstvo klčovaním a rúbaním pretváralo na pastviny a polia. Orava mala z okolitých žúp relatívne najviac ornej pôdy. Kolonizácie na valaskom práve sa zúčastnili tiež obyvatelia starších oravských dedín a okolitých regiónov – Liptova, Turca. Trstenú založili Spišskí Nemci. Valaské právo poskytovalo poddaným väčšiu slobodu pohybu, oslobodzovalo ich od niektorých povinností, no zároveň im ukládalo služby, ktoré iní poddaní nevykonávali – ochranu hraníc, povinnosť lapať

zbojníkov. Osídľovanie bolo podporované rodinou Thurzovcov, spravujúcou od 17. storočia oravské panstvo ako rodinné spoluvlastníctvo (komposesorát).

Gorali zo Suchej Hory. (1963)

Obyvateľstvo Oravy bolo takmer homogénne slovenské. Etnografickú skupinu tvoria Gorali, ktorí obývajú obce hornej Oravy (Suchá Hora, Hladovka, Rabčice, Rabča, Oravská Polhora, Sihelné, Oravské Veselé, Mutné, Novoť, Zakamenné, Oravská Lesná). V roku 1920 pripadlo 12 goralských obcí Poľsku. Ich obyvatelia si dodnes zachovali slovenské povedomie. Tradičná kultúra Goralov predstavuje prechodné slovensko-poľské pásmo, presahujúce na územie Poľska. Prelínanie sa oboch kultúr sa prejavuje v materiálnej a duchovnej kultúre a vo folklóre. Kontakty s Poľskom sa zintenzívnili najmä po roku 1772 kedy bola k Rakúsko-Uhorsku pripojená susedná Halič. Tým bolo umožnené sťahovanie sa poľského obyvateľstva na Oravu, Hornooravci navštevovali trhy v poľských mestečkách. Gorali sa so svojím etnonymom stotožňujú a svoje nárečie považujú za goralské. Nárečie je hlavným odlišujúcim znakom Goralov od ostatného obyvateľstva. Negoralské obyvateľstvo ich nazýva aj *Poláci* a ich

jazyk *poľsky*, neznamená to však stotožnenie s Poliakmi v zmysle poľskej národnej príslušnosti.

Obyvateľstvo Oravy je prevažne rímskokatolíckeho vierovyznania. V období rekatolizácie šíriacej sa z Poľska zosilnel nielen náboženský, ale aj jazykový poľský vplyv na hornú Oravu. Na dolnej Orave sa vplyvom zemepánskej moci a zemanstva udržalo evanjelické vierovyznanie. Židia mali na Orave pred druhou svetovou vojnou tiež zastúpenie, o čom svedčia zvyšky židovských cintorínov. Kultúrnymi centrami Oravy bola Trstená, Veličná a Dolný Kubín, kde sídli vlastivedná knižnica pomenovaná podľa jedného z najväčších zberateľov kníh na Slovensku Vavrinca Čaploviča, rodáka z Jasenovej.

Dolná Orava mala rozvinutejšie poľnohospodárstvo, na hornej Orave prežívajú pastierske tradície. Spoločenské rozdiely medzi oboma časťami regiónu sa prehľbovali od 17. storočia. V 19. a 20. storočí v dôsledku hospodárskeho zaostávania hornej Oravy prichádzali Hornooravci na dolnú Oravu za prácou ako poľnohospodárski robotníci a paholkovia.

Spôsob života na hornej Orave podmienil jeho hornatý charakter a chladné vlhké počasie, ktoré pretrváva aj v lete. Oravská Lesná je najchladnejším miestom na Slovensku, v zime tu klesá teplota aj pod -30°C . Počas leta sa tu vyskytuje veľa zrážok a častá oblačnosť. V minulom storočí bolo na Orave rozšírené pestovanie zemiakov, spolu s ovsom tvorili hlavnú zložku potravy. Oravské zemiaky sa pokladali za najlepšie v Uhorsku. V menšej miere sa pestovala zelenina, najmä kapusta a ovocie. V 19. storočí sa za prácu na majeroch vyplácala časť mzdy v pálenke. Alkohol sa páčil aj zo zemiakov a obilnín. Podobne ako aj v iných regiónoch Slovenska, alkoholizmus bol v mnohých rodinách dôsledkom i príčinou chudoby.

Významnou priemyselnou plodinou bol ľan, v menšej miere sa pestovali konope. Tkáčstvo ako hlavné zamestnanie sa najviac rozvinulo na hornej Orave v obciach Štefanov, Bobrov, Zubrohľava, Klin, Dolná Lipnica, Tvrdošín, Vavrečka, Horná Lipnica, Orávka a Sihelné. V 19. storočí boli po celej Európe známymi oravskí plátenníci – obchodníci s plátnom. Predávali na Balkáne, v Turecku, Egypte aj v Palestíne. Najbohatší kupci s plátnom pochádzali zo Slanice, Bobrova a Ústia. Tkáčstvom a plátenníctvom sa zaoberali muži, zatiaľ čo poľnohospodárstvo, ktoré bolo doplnkom obživy, mali na starosti ženy. Rozšírené bolo aj krajčírstvo. S výrobou plátna súviseli mangľovne, farbiarne a vzorkovne (tlačiarne). Farbiarskemu remeslu sa Oravci pôvodne učili v spišských dielňach. Najdlhšie pracovala farbiarska dielňa Páltikovcov vo Veličnej, do roku 1956, v súčasnosti je premiestnená do oravského múzea v prírode. Veličnianska modrotlač mala biely a zelený vzor. Zvláštny vzor bielych a bledomodrých kvietkov vznikol ručným viazaním uzlíkov na bielom domácom plátne pred zafarbením v indigu. Ďalším produktom z ľanu bol ľanový olej, ktorý sa vyrábala

v miestnych olejárnach. Úpadok plátenníctva nastal po 1. svetovej vojne, keď domácku výrobu plátna nahradila priemyselná.

Chov oviec a dobytky podmienil spracovanie mliečnych produktov, vlny a kože. Súkno sa vyrábalo najmä pre domácu spotrebu, ale v Habovke tkali súkno aj na predaj. Rozšírené bolo aj čížmárstvo, čížmy boli určené oravským zemanom a bohatším vrstvám mestského obyvateľstva. Chudobnejšie vrstvy, podobne ako v iných regiónoch, nosili krpce, v zime si do nich vsúvali súkenné kapce.

Bohatosť Oravy na hory predurčovala zamestnanie veľkej časti obyvateľstva pri ťažbe, preprave a spracovaní dreva. Vyrúbané stromy sa spracovávali na pilach, alebo povozmi a pltením sa prepravovali na Považie. Rozšírená bola výroba šindľov, dosák, tesárstvo, stolárstvo a kolárstvo. Do vybudovania železnice koncom 19. storočia bola Orava spojená s okolitými oblasťami len cestami a riekou. Na pltiach sa prepravoval aj tovar – soľ, železné náradie, obilie, ba i stavebný kameň. Pltníctvo bolo sezónnou záležitosťou, podmieňoval ho dostatočne vysoký stav riek, preto bolo len doplnkovým zamestnaním. Významné remeselné a trhové strediská Orava nemala. Z dolnej Oravy chodili na trhy do Ružomberku a do vzdialenejších miest.

Na hornej Orave sa z minerálnych vôd získavala soľ. V Oravskej Polhore boli v druhej polovici 19. storočia liečebné kúpele, ktoré začiatkom 20. storočia zanikli.

Miestny význam mali oravské železnorudné bane a hámre. Intenzívnejšia ťažba začala až v druhej polovici 18. storočia v okolí Malatinej a v katastri Habovky. Kováčstvo bolo rozvinuté najmä v Zázrivej a Trstenej. V roku 1906 vznikla vo Veľkom Bysterci z kováčskej dielne továreň na výrobu orného náradia, pracovalo v nej okolo 40 robotníkov. Zdroje železa využívali v Zázrivej na výrobu zvoncov. Zázrivskí zvonkári sa špecializovali najmä na zvonce pre ovce, vyrábali však aj zvonce pre hovädzí dobytok, ba i vežové a kostolné zvony. Okrem železného plechu používali na tzv. ovčie zvonce aj mosadzný, ktorý získavali z vyradených výrobných nástrojov, kľučiek, zbraní a nábojníc. Robili tu liate i plechové zvonce. Na rozdiel od jeľšavských zvonkárov, ktorí vyrábali pre trh, v Zázrivej robili zvonce na objednávku, pričom bačovia a pastieri vopred jasne formulovali svoje požiadavky na tvar zvonca a farbu hlasu. K známym výrobcom zvoncov patril Jozef Pikla.

Kamenárstvo bolo rozvinuté v obciach Bziny, Medzibrodie, Oravský Biely Potok, Pucov. Zhotovovali brúsky a kamenné bahríky – oblúkovité tehličky, z ktorých sa robili tzv. bahríkové pece, címere – prstencové obruby na studne. Výrobou osličiek na brúsenie kôš bol známy najmä Oravský Biely Potok, ktorého obyvateľov prezývali „osľari“. Osly posielali na predaj na Žitný ostrov najmä prostredníctvom priekupníkov z Komjatnej. Kamenárska zručnosť sa odrazila aj

na prícestných sochách svätcov, ktoré sú svojím počtom a kvalitou spracovania pre región osobité. Okrem kamenárstva sa obyvatelia tejto obce zaoberali aj sklárstvom. Z umeleckej výroby bolo rozšírené tiež hrnčiarstvo, vo Veličnej, Trstenej, aj Podbieli. V Trstenej je obnovená výroba úžitkovej keramiky okrovej farby s jednoduchým svetlým dekórom, využívaná v reštauračných zariadeniach. Vynikla aj drevorezba – k významným slovenským ľudovým rezbárom patrili Štefan Siváň z Babína prezývaný aj slovenský Michelangelo.

Nedostatok pracovných miest na Orave nútil odchádzať Oravcov na sezónne práce na Moravu, do južnejších oblastí Uhorska – na majere aj do Pešti. Mnohí sa vysťahovali do cudziny – do Ameriky, Kanady, Francúzska, Belgicka. V Československu Oravci odchádzali na týždňovky do baní v Karvinej.

Oravský ľudový odev bol jednoduchý, účelný, vyhotovený z domácich materiálov: plátna, súkna, kožušín. Koncom 19. storočia Oravci preberali strih, kupované látky a niektoré ozdobné prvky odevu od remeselníkov a zemanov. Jediným výrazným výtvarným prvkom v ženskom odevu sú čepce na dolnej Orave zdobené širokou bielou vyšívanou alebo čipkovou čelenkou. Oravský odev nemá veľa variantov. Odlišný odevný variant predstavuje goralský odev, ktorý má veľa spoločných prvkov s odevom Goralov na východnej strane Tatier a v Poľsku. V mužskom odevu vyniká najmä vyšívaný kožuštek a klobúk zdobený okolo dielka mušličkami a jastrabím alebo orlím perom. Výraznou súčasťou ženského odevu je sukňa a živôtik s veľkými rastlinnými ornamentmi.

Pre mnohé oravské dediny je charakteristické rozptýlené osídlenie so samotami – lazmi, na ktorých boli usadlosti rozptýlenej zástavby – *rale*, v okolí Závrivej nazývané aj *folvarky*, ktoré slúžili ako sezónne obydlia pastierov a drevorubačov. Raľa bol pôvodne na Orave názov lánu pridelený novousadlíkom. Základným stavebným materiálom obytných aj hospodárskych stavieb bolo drevo. Ľudová architektúra z 19. a prvej polovice 20. storočia sa zachovala na celej Orave, napríklad v Dolnej Lehote, Istebnom, Leštínach, Lomnej, Mútnom, Oravskej Lesnej, Rabčiciach, Zuberci. Pozoruhodné sú štítové domy v Hruštine zdobené dvojistou podlomenicou, ukončené stĺpikom. Dvory sú spredu uzavreté krytou bránou, na záhumní stodolou alebo voziarňou. Na štítoch a priečeliach sa vyskytujú drevené plastiky alebo obrázky na skle. Zrubové domy na dolnej Orave sa omietali a bielili. Osobitný druh ľudových stavieb tvoria plátennícke zrubové a murované domy, nachádzajúce sa ešte v Štefanove, Tvrdošíne, Kline, Zubrohľave, Bobrove a Vavrečke. Potreba väčších priestorov na uskladnenie plátne bola dôvodom na budovanie väčších podstreší. Aj nezemianske domy plátenníkov sa nazývali kúriami.

Murované domy stavali v čase, keď sa tu budovali neskorobarokové kostoly a viaceré slohové architektonické prvky boli prenesené aj do výzdoby obytných domov. Goralské domy vplyvom poľskej architektúry mali oproti tradičným trojpriestorovým domom členitejší pôdorys. Koncom 19. storočia prostredníctvom saskej lesníckej školy sa preniesli na Oravu prvky tradičného tirolského staviteľstva. Charakteristické preň boli široké strechy s ozdobne vyrezávaným obložením krídel štítu a plošne čipkovito vyrezávanými doskami okolo dverí, okien a na zábradliach gánkov a pavlačí. Stali sa napodobovaným vzorom pre staviteľský vývoj celej Oravy. Jedným z príkladov tohto módného vplyvu je aj Hviezdoslavova horáreň na Rovniach pod Babou horou.

Pamiatkovou rezerváciou ľudovej architektúry je obec Podbiel. Zachoval sa tu charakteristický komplex celkov postavený v radoch za sebou, nazývaný „Bobrova raľa“. Táto časť Podbiela tvorí podstatnú časť pamiatkového fondu rezervácie. Chránené drevenice v obci boli zrekonštruované a upravené na prenájom turistom. V obci bol mlyn, dve pily, valcha, liehovar. V chotári obce boli v 19. storočí tri bane na železnú rudu a čiastočne sa zachovala vysoká pec Františkova huta, fungujúca do roku 1864. Zvyšky tejto pece možno podnes vidieť pri ceste z Podbiela smerom do Zuberca.

Digitalizovaná foto: Rezervácia ľudovej architektúry v Podbieli. (2003)

K technickým pamiatkam Oravy patrí mlyn z roku 1898 v Krivej, kováčska vyhňa v Habovke a lesná úzkorozchodná železnica zo začiatku 20. storočia spá-

jajúca Kysuce s Oravou, ktorá je jednou z najvýznamnejších technických pamiatok na Slovensku. Zaujímavá je svojím zasadením do prírodného prostredia a zvládnutím náročného terénu. Zachovaný úsek – Oščadnica-Zákamenné-Lokca je vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku.

Ukážkami zručnosti staviteľských majstrov je gotický rímskokatolícky drevený kostol v Tvrdošíne z 2. polovice 15. storočia s kazateľnicou a krstiteľnicou pochádzajúcou zo 17. storočia a evanjelické drevené artikulórne kostoly v Itebnom (z prelomu 17. a 18. storočia) a v Leštínach (zo 17. storočia). K drevenej sakrálnej architektúre Oravy patrili aj zvonice v Dolnej Lehote, Záskalí, Medzibrodí, Osádke, Štefanove, Leštínach či Itebnom. K ľudovej architektúre dolnej Oravy možno pričleniť aj zemianske kúrie a kaštiele. Pôvodne sa stavali z dreva, neskôr murované, mali zložitejší pôdorys než domy sedliakov a sledovali barokové a klasicistické architektonické vzory. Vznikali najmä na prelome 19. a 20. storočia, prezentovali bohatstvo ich majiteľov. Boli jedným z najvýraznejších prejavov zemanstva – sociálnej skupiny, ktorá významne ovplyvnila charakter dolnej Oravy. Zemanovia do konca 14. storočia podnikli vznik desiatich dolnooravských dedín – Itebné, Revišné, Beňová Lehota, Malý Bysterec, Záskanie, Medzihradné, Vyšný Kubín, Jasenová, Valaská Dubová a Malatiná. Na Oravu prichádzali aj liptovskí zemanovia, čím sa vytvorili blízke kontakty južnej časti Oravskej župy a Liptova. Medzi zemanmi boli značné majetkové rozdiely – tí najbohatší boli zemepánmi a mali dostatok poddaných na to, aby sa mohli zásobovať luxusným tovarom. Boli medzi nimi však aj schudobnelí ľudia, ktorí nachádzali obživu v remesle. Zemanovia sa uplatňovali predovšetkým vo vojenskej službe, v hospodárskej správe. Z ich radov vyšlo viacero vzdelancov a umelcov nadregionálneho významu – napríklad lekárnik Martin Bencúr, lekár a spisovateľ Matej Bencúr, známy pod menom Martin Kukučín, kodifikátor slovenčiny Anton Bernolák, autor národopisnej monografie Detva Karol A. Medvecký. Medzi dolnooravskými intelektuálmi vynikol aj rod Čaplovičovcov. V zemianskych školách sa čiastočne hovorilo po latinsky, od polovice 19. storočia sa čoraz viac uplatňovala maďarčina. Na Oravu prichádzali maďarskí učitelia a agenti, ktorí robili náboje detí pre pracovné pobyty na Dolnej zemi.

Po vzore trstenských františkánov, ktorí tu založili gymnázium a so študentmi nacvičili betlehenskú hru, vianočné hry sa rozšírili aj v ďalších hornooravských obciach. Dodnes tu skupinu takýchto hercov nazývajú *študajňare*, pretože celá betlehenská hra začína formulkami „Študajnom, študajnom...“. Silná tradícia betlehenských hier a slávnostného prežívania Vianoc podmienila vznik vyrezávaných izbových aj kostolných betlehemov.

Tradičné piesne sú na Orave stále živé, v mnohých obciach sa možno stretnúť s vynikajúcimi spevákmi alebo hudobníkmi. Pre goralskú časť Oravy – najmä v obciach pod Babou Horou boli charakteristickým hudobným nástrojom dvojhlasné gajdy hrajúce buď sólovo alebo v súhre s husľami. Neodmysliteľným atribútom hornooravského hudobného folklóru je spev v goralskom dialekte a najmä jeho viachlasné podoby. Sláčikové hudby v Suchej Hore, Hladovke a

Liesku, v ktorých majú svoje miesto aj doma zhotovované husle – zlobcoky, svojou hrou i repertoárom nadväzujú na širšiu oblasť presahujúcu až do tzv. Skalného Podhalia v Poľsku. K charakteristickým miestnym tancom patrí tanec *zbujecky* odzemkového charakteru a suitový tanec *guralsky*, *gurolsky* s typickými tanečnými motívami (figúrami) známymi napr. ako *křesany na jeden*, *křesany na dva*, *křesany po dyl'u* a pod., ktoré spravidla tancuje tanečník s dvoma tanečnicami. Sláčikové hudby na dolnej Orave sa vyznačujú mäkkším herným prejavom a aj odlišným tanečno-spevným repertoárom. Pastiersky inštrumentár Oravy je zastúpený najmä viacerými variantami píšťal, z ktorých k najznámejším patrí goralská píšťala-dvojačka, resp. dvojka vyrábaná na rozdiel od Podpoľania z jedného kusa dreva. Dôležitým sólovým nástrojom na celej Orave je **heligónka**. Pri kosení lúk ľudia na diaľku komunikovali volaniami, spevmi a „húkaním“. Týmto spôsobom bolo možné kontaktovať sa na vzdialenosť 500 až 1000 metrov.

K folklórnym súborom, ktoré úspešne reprezentujú oravský folklór, patria súbor Oravan z Nižnej a detský folklórny súbor Pilsko z Oravského Veselého. K oživeniu oravského hudobného folklóru prispela príprava scénických programov na Podpoľianske slávnosti v Detve v roku 1977 a organizovanie Podroháčskych folklórnych slávností. Vzniklo viacero folklórnych skupín, z ktorých však mnohé fungujú len príležitostne.

Najväčším folklórnym podujatím Oravy sú Podroháčske folklórne slávnosti v Zuberci-Brestovej. Konajú sa začiatkom augusta v prírodnom amfiteátri pred múzeom v prírode. Súčasťou je „furmanka“ – sprievod vyzdobených vozov a výstavy. Medzi mladšie folklórne podujatia patria: Pltnické dni v Nižnej, Folklórne slávnosti pod Babou Horou a Folklórne slávnosti v Podbieli. K špecifickým, ale významným podujatiam hudobnofolklórneho charakteru patrí festival Staré nôty mladých strún organizovaný v Habovke, v rodisku známeho dolnooravského primáša Jozefa Vidiečana. Je najdôležitejšou prehliadkou detských a mládežníckych ľudových hudieb na Slovensku s množstvom sprievodných podujatí v bližšom či vzdialenejšom okolí, prostredníctvom ktorých sa mladí hudobníci majú možnosť stretnúť aj s interpretmi iných žánrov hudby. Druhým podujatím podobného zamerania je medzinárodný gajdošský festival, ktorý sa pod názvom Gajdovačka koná ako satelitný projekt súčasne v Oravskej Polhore a v prihraničných obciach na poľskej strane.

Na poznávanie miestnych tradícií a ich uplatňovanie vo výchovno-vzdelávacom procese je zameraná Základná škola v Malatinej.

Na úpätí Roháčov v Zuberci-Brestovej sa nachádza Múzeum oravskej dediny. Prostredníctvom rekonštruovaných modelov prezentuje kultúru bývania a ľudovú architektúru Oravy. Okrem roľníckych obydlí s hospodárskymi stavbami sú tu aj zemianske kúrie a sakrálne stavby. Múzeum v prírode vytvára podobu dediny, nad ktorou sa týči drevený kostol zo Zábrežia z 15.–18. storočia s cintorínom a na okraji sú sezónne stavby. Okrem kostola je unikátom múzea aj

zemianska usadlosť z Vyšného Kubína z roku 1752, dom z Čimhovej a ďalšie tri objekty z 18. storočia. Od roku 1992 múzeum v prírode spravuje obec Zuberec.

Na brele nad obcou Oravský Podzámok je Oravský hrad postavený v 13.–17. storočí, v ktorom sídli Oravské vlastivedné múzeum. Národopisná expozícia s názvom Rok na dedine prezentuje zvykoslovie oravských obcí. Návštevníci sa môžu zoznámiť aj s ukázkami tradičného náradia a odevov.

Príroda a ľud Oravy učarili viacerým umelcom. Na svojich obrazoch ju zvečnil maliar Martin Benka, inšpirácie tu našiel aj Pavol Országh Hviezdoslav. V Hviezdoslavovej hájovni na Rovniach pri Oravskej Polhore Hviezdoslav napísal svoje dielo Hájnikova žena. Objekt je zariadený pôvodným vyrezávaným nábytkom, expozícia oboznamuje verejnosť so životom a dielom básnika.

Ďalšou pamiatkou spätou s literárnou históriou Slovenska je Pamätný dom Martina Kukučína v Jasenovej, ktorý je zároveň ukázkou ľudovej architektúry z prvej polovice 19. storočia. Tento druh obytných stavieb bol typický pre celú oblasť dolnej Oravy. Objekt je zariadený ľudovým nábytkom charakteristickým pre región. Expozícia v rodnom dome spisovateľa približuje prostredníctvom písomných dokumentov jeho život a tvorbu.

Rozmanitosť rekreačných možností regiónu dotvára Oravská priehrada. Uprostred nej sa nachádza Slanický ostrov umenia. Kostol, bývalá dominanta zatopenej dediny Slanica, pochádzajúci z roku 1843, je využívaný ako výstavná sieň. Nachádza sa tu kolekcia ľudového umenia pod názvom Slovenská tradičná ľudová plastika a maľba. Súčasťou tejto expozície je aj charakteristická oravská kamenárska tvorba. V Kaplnke Klinovských je inštalovaná vlastivedne zameraná výstava Z histórie zatopených obcí. Ostrov je prístupný prostredníctvom vyhladkových lodí. Turistickou atrakciou je splavovanie rieky Orava na pltiach z Nižnej. V štýle ľudovej architektúry je upravený Kolonádový most cez rieku Oravu v Dolnom Kubíne. Jánošíkovské tradície pripomína Jánošíkov hostinec vo Valaskej Dubovej postavený na mieste starého dreveného hostinca.

Prírodné podmienky – hory, lúky, riečky i Oravská priehrada poskytujú vhodné podmienky pre letnú i zimnú rekreáciu. Charakter krajiny v lete dotvárajú sušiace sa kopy sena, na vyššie položených miestach nad obcami sa nachádzajú salaše. Charakteristickým produktom Oravy sú syrové korbáčiky. Vo viacerých obciach sa rozvíja agroturistika, pre ktorú sú na Orave obzvlášť priaznivé predpoklady. Iné!!!

Výberová bibliografia:

HORVÁTH, Pavol: *K dejinám oravského plátenníctva a súkenníctva*. Zborník Oravského múzea, 1968, s. 63–85.

KREKOVIČOVÁ, Eva – KLEPÁČOVÁ, Eleonóra: *Kalendárny obradový folklór Oravy a jeho kontext*. Zborník Slovenského národného múzea, 82, 1988, *Etnografia* 29, s. 147–170.

KUŠNIEROVÁ, Edita: *Kamenný ľud Oravy*. *Vlastivedný časopis*, 35, 1986, č. 2, s. 88–90.

LANGER, Juraj a kol.: *Cesty po minulosti Oravy*. Dolný Kubín 1993.

OKRUCKÝ, Ján: *Výroba zvoncov v Zázrivej*. *Slovenský národopis*, 9, 1961, s. 270–282.

Oravská Polhora. Podoby a kontexty hudby. Zost. I. Mačák. Banská Bystrica-Bratislava 1990.

SVOBODOVÁ, Jiřina – LANGER, Juraj: *Oravské kamenné reliéfy*. *Slovenský národopis*, 18, 1970, s. 310–321.